

NEFINANCIJSKI SEKTOR I SAMOSTALNE PROFESIJE U KONTEKSTU SPRJEČAVANJA PRANJA NOVCA

Mr. sc. Žana Pedić
Ministarstvo financija
Zagreb

UDK: 343.359
Ur.: 27 studenog 2009.
Pr.: 1. ožujka 2010.
Pregledni znanstveni rad

Sažetak

Rad je izrađen sa svrhom ukazivanja na potrebu pojačanog fokusa na sprječavanje pranja novca kod pripadnika nefinancijskog sektora i samostalnih profesija. U radu se prezentira sustav sprječavanja pranja novca u ovom sektoru, definiraju se temeljni pojmovi, analizira međunarodni i domaći pravni okvir, navode tipologije i učinci pranja novca, objašnjava pristup temeljen na procjeni rizika u navedenim sektorima te se navode razlozi povećane izloženosti ovoga sektora aktivnostima osoba uključenih u pranje novca i zaključno moguće mjere za smanjivanje interesa kriminalnog miljea za navedeni sektor.

Ključne riječi: *nefinancijski sektor, samostalne profesije, pranje novca, financiranje terorizma, procjena rizika.*

1. UVOD

Pranje novca je fenomen koji danas zaslužuje pojačanu pažnju. To je rastuća industrija u čije su suzbijanje uključene državne institucije i tijela progona širom svijeta, kao i velik broj ne-vladinih, međuvladinih, multilateralnih i supranacionalnih organizacija.¹

Ovu tvrdnju potvrđuju i empirijske analize kojima se pokušalo utvrditi relativne i apsolutne brojke opranog novca. Procjene Svjetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda, pokazuju da razina opranog novca danas doseže 2-5% svjetskog bruto društvenog proizvoda.²

1 Prema Brigitte Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham, UK-Northampton, Ma, USA, 2007., str. 6.

2 Camdessus, Michael, *Money Laundering: the Importance of International Countermeasures*, International Monetary Fund, Plenary meeting of the FATF, Paris, February 10, 1998. (www.imf.org/external/np/speeches/1998/021098.htm).

Australski ekonomist, John Walker,³ pokušao je kvantificirati relativne brojke te je došao do podatka od 2,85 bilijuna USD opranih diljem svijeta.^{4,5} Sve su to, međutim, samo procjene jer se radi o tajnovitom fenomenu i njegove je dosege teško mjeriti, osobito stoga što su najuspješnije metode i dalje nepoznate. Odnosno, stvaran i egzaktan broj „perača“, *modusa operandi* koje oni primjenjuju te zemalja i sektora koji su uključeni u te aktivnosti i dalje je nepoznat.

Dodatni problem predstavlja činjenica da je pranje novca poput živog organizma. Odnosno ono nije jednoznačno i nepromjenljivo, nego izrazito podložno promjenama u društvu izazvanim zakonodavnim i regulatornim okvirom i ukupnim gospodarskim, političkim i inim kretanjima. Kao posljedica takvih promjena i kretanja, mijenja se i fokus „perača“ novca. Tako se kao posljedica jačanja zakonodavnog i regulatornog okvira u financijskom sektoru, pojavila dodatna atraktivnost nefinancijskog sektora i samostalnih profesija za aktivnosti pranja novca⁶ te su kriminalne skupine razvile nove, prilagođene sheme i moduse koji se koriste u ovom specifičnom sektoru. Dakle, kada su financijske institucije diljem svijeta manje-više ozbiljno definirale pravila ponašanja te primijenile mjere i radnje za sprječavanje pranja novca/financiranja terorizma, interes „perača“ usmjerio se prema nefinancijskom sektoru i samostalnim profesijama budući da je taj sektor sve do donošenja Treće direktive Europskog parlamenta i Vijeća⁷, praktički bio ne regulirano područje.

Zbog čega je pranje novca toliko zanimljiv i neizostavan dio „poslovanja“ kriminalnog miljea? Razlog tomu je logičan, ono „daje život“ kriminalno stečenom prihodu omogućavajući njegovo daljnje korištenje. Bez ubacivanja prljavog novca u legalne financijske tijekove, on bi i dalje ostao izvan granica funkcioniranja legalne ekonomije i time bio manje vrijedan i upotrebljiv.⁸ Dodatnu težinu i važnost pranju novca daje činjenica da se gotovo sve nezakonite transakcije vrše u gotovom novcu pa je pod svaku cijenu potrebno prikriti izvor i promijeniti oblik tako stečenog novca te ga „umetnuti“ u sustav. Zbog prethodno navedenih činjenica, DNFBP⁹ sektor postao je izrazito atraktivan u ostvarenju ambicija trgovaca drogom, terorista, pripadnika

3 Walker, John, How big is Global Money Laundering, MCB UP Ltd, 1999., str. 25-35.

4 Problem prisutan u analizi Johna Walkera jest u činjenici što je u svom izračunu jednakim smatrao zemlje s vrlo različitom ekonomskom strukturom, stoga su Walkerovom pokušaju potrebne brojne dopune.

5 The Economist; Money launderers on the line (international efforts to reduce money laundering), June 25, 1994.

6 FATF-ova definicija nefinancijskog sektora i profesija (DNFBP sektora) dana je u nastavku.

7 Treća direktiva Europskog parlamenta i Vijeća o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma 2005/60/EC od 26. listopada 2005.

8 I domaći autori naglašavaju ovu činjenicu, npr. Maros, I.(1999), Uloga i ovlasti Ureda za sprječavanje pranja novca, Policija i sigurnost, Ministarstvo unutarnjih poslova, br. 3-4/1999., str. 241. navodi da je glavni cilj kriminalaca ubaciti novac u financijske tijekove i to po mogućnosti izvan zemlje.

9 Nefinancijski sektor i samostalne profesije.

organiziranog kriminala, „insidera“, onih koji izbjegavaju plaćanje poreza itd.^{10, 11}

Uvodno treba naglasiti i karakteristiku koja pranje novca razlikuje od bilo koje druge aktivnosti motivirane stjecanjem imovinske koristi, a to je da glavni cilj kriminalnih skupina koje se bave pranjem novca nije postizanje što je moguće većeg profita, nego postizanje što je moguće veće iskoristivosti prljavog novca (pretvaranjem u legalni), a time i veće mase za daljnje neometano korištenje u legalnim aktivnostima (bankovnim, trgovačkim kupoprodajnim, investicijskim, poduzetničkim i dr.). Novac, koji se ne uspije „oprati“ i ubaciti u legalne novčane tijekove, vrijedi puno manje.¹² Zbog svega toga, države trebaju shvatiti poruke FATF-a, UN-a, Europskog parlamenta i Vijeća te drugih međunarodnih institucija uključenih u borbu protiv pranja novca/financiranja terorizma o potrebi pojačane pažnje u pogledu DNFBP sektora kao pogodnog medija za pranje novca/financiranja terorizma.

Ovaj se rad u nastavku detaljnije bavi svim uvodnim napomenama, a pri pisanju rada korištene su sljedeće metode: metoda deskripcije, apstrakcije i konkretizacije, usporedna metoda te metoda indukcije i dedukcije.

2. POJAM I FAZE PRANJA NOVCA

2.1. Pojam i koncept pranja novca

Supranacionalna definicija pranja novca dana je Konvencijom UN-a protiv ilegalne trgovine drogama i psihoaktivnim tvarima iz 1988. godine i Direktivama Europskog parlamenta i Vijeća počevši s Direktivom 91/308/EEC o sprječavanju uporabe financijskog sustava u svrhu pranja novca, iz lipnja 1991. godine (u daljnjem tekstu Prva direktiva).

Prema Konvenciji radi se o „konverziji ili prijenosu vlasništva, poznajući činjenicu da je to vlasništvo proisteklo iz kaznenog djela trgovine drogama ili čina kojim se sudjeluje u takvom kaznenom djelu u cilju skrivanja ili prikrivanja protupravnog porijekla vlasništva koje proizlazi iz takvog kaznenog djela, a kako bi se izbjegle pravne posljedice takvog čina“.

U pogledu definicija danih direktivama, danas je aktualna definicija iz Direktive 2005/60/EC Europskog parlamenta i Vijeća o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma, (u daljnjem tekstu Treće direktive) prema kojoj proces pranja novca obuhvaća prikrivanje prave prirode i izvora

10 Kehoe, Mark, *The Threat of Money Laundering*, Irska, 1994., str. 2.

11 U prilogu tezi da se ne radi o zanemarivoj djelatnosti, govore mnogi autori, koji danas smještaju fenomen pranja novca u najjače industrije svijeta. Tako Beare, Margaret i Schneider, Stephen u knjizi: *Money Laundering in Canada, chasing dirty and dangerous dollars*, University of Toronto, Toronto, Canada, kažu da se radi o značajnoj industriji, (str. 65), isto naglašava i Gilmore, William; *Dirty Money, The Evolution of International Measures to Counter Money Laundering and the Financing of Terrorism*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, Francuska, str. 91, 44.

12 Gilmore W, *Dirty Money, The Evolution of International Measures to Counter Money Laundering and the Financing of Terrorism*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, Francuska, 2004., str. 20-44.

novca, pretvorbu i prijenos imovine u smislu prikrivanja njezina protuzakonitog podrijetla, odnosno nabavu, posjedovanje ili upotrebu imovine proizašle iz kaznenoga djela odnosno sudjelovanje, povezanost, pokušaj pomaganja, poticanja te omogućavanje izvršenja bilo koje od navedenih radnji.

Brojni domaći (Bejaković¹³, 1997., Giunio¹⁴, 1998., Cindori¹⁵, 2007, 2009.), kao i strani autori daju također cijeli niz definicija pranja novca.

Tako npr. prema Grahamu¹⁶ pranje novca predstavlja proces koji kriminalcima omogućava kontroliranje sredstava proizašlih iz njihovih aktivnosti, sigurnu potrošnju, tj. investiranje tih sredstava, izbjegavanje sumnje i otkrivanja, kao i konfiskacije ili oduzimanja.

S obzirom na današnje trendove i definicija treba biti osuvremenjena budući da prema Hoptonu¹⁷ proces pranja novca ne uključuje više nužno „stvaran“ novac, i „pojavljuje se svaki put kada se obavlja transakcija ili uspostavlja poslovni odnos koji uključuje bilo kakvu imovinu deriviranu iz kriminalnih aktivnosti.“

2.2. Faze pranja novca

Pranje novca je proces, a taj proces je “često, vrlo kompleksan, prije nego jedinstven čin”¹⁸. Njegova složenost ovisi o stupnju složenosti organizacijske strukture kriminalne organizacije kao takve, vrsti aktivnosti u koje su kriminalci uključeni, volumenu novčanih sredstava, mogućnostima sklapanja poslovnih odnosa između kriminalaca i sl.¹⁹ Isto tako, više se ne radi o slučaju gdje su mali izolirani otoci i pojedinačni slučajevi uključeni u proces pranja novca. Suprotno tomu, i vrlo napredni i kompleksni ekonomski sustavi imaju svoje mjesto u tom procesu, odnosno “giganti peru i više.”²⁰

Mnogi domaći i strani autori pisali su o poznate tri etape za koje se vjerovalo da su sastavni i obvezni dio kroz koji svaka aktivnost pranja novca prolazi, a to su polaganje, prikrivanje i integracija.

13 Bejaković, Predrag, Pojmovnik javnih financija, Financijska praksa, 21 (3), 1997., str. 461-466.

14 Giunio, Miljenko (1998), Mjere za sprječavanje pranja novca, Slobodno poduzetništvo, 8; str. 44.

15 Cindori, Sonja, Sustav sprječavanja pranja novca, Financijska teorija i praksa, 31 (3), 2007., str. 58-60.

16 Graham, Toby, Series Money Laundering, Butterworths, 2003., Trowbridge, Wiltshire, UK, str. 3-4.

17 Hopton, Doug, Money laundering a Concise Guide for all Business. Gower Publishing Ltd, Hampshire, England, 2006., str. 2.

18 Gilmore, William, C., Dirty Money, The Evolution of Money Laundering Counter Measures, Council of Europe Publishing, Strasbourg, Francuska, 2004., str. 29-44.

19 Savona, E.U., Mafia Money Laundering versus Italian Legislation, European Journal of Criminal Policy and Research, vol. 1, br. 3., rujan 1993., str. 35.

20 Unger, Brigitte, The Scale and Impacts of Money Laundering, Cheltenham, Northampton, Ujedinjeno Kraljevstvo i Massachusetts, SAD, 2007., str. 14, 79, 81.

Međutim, u novije vrijeme smatra se da se u tom kompleksnom procesu koristi čitav raspon tehnika i metoda u pokušaju što boljeg prikriivanja traga inicijalno prljavog novca. To znači da granice između navedene tri etape pranja novca više nisu jasno definirane i omeđene. Dakle, danas se više ne može govoriti o isključivom postojanju ove tri faze, jer unutar njih postoji još i velik broj podetapa (mikro faza) koje ovise o kompleksnosti pojedinačnog slučaja, odnosno procesa pranja novca.^{21,22}

Njihova jasna podjela danas bi bila samo ograničen pristup problemu u kojemu je moguće koristiti neograničen broj tehnika i metoda ovisno o volumenu sredstava te veličini i opasnosti rizika od otkrivanja.

Različitost i kompleksnost procesa pranja novca može tako rezultirati u pojavljivanju samo jedne od gore spomenutih etapa ili simultanom pojavljivanju dvije ili čak sve tri etape („preklapanje faza“),²³ uključujući i različite podetape. I domaći autori također naglašavaju ovu činjenicu. Tako Katusić-Jergović²⁴ navodi da etape u stvarnosti nisu jasno odvojene i prepoznatljive te se u svakoj od njih miješa prljavi novac s legalnim.

3. POJAM FINANCIRANJA TERORIZMA

Nakon terorističkog napada na Sjedinjene Američke Države, 11. rujna 2001. godine, pojam financiranja terorizma počeo se intenzivno koristiti uz pojam pranja novca te ga je i u ovom radu nužno spomenuti i definirati. Kao posljedica spomenutih terorističkih napada, FATF²⁵, međunarodno tijelo za uspostavu standarda u području borbe protiv pranja novca/financiranja terorizma, koji je razvio 40 preporuka za borbu protiv pranja novca, proširio je svoje djelovanje i na borbu protiv financiranja terorizma, te donio posebne preporuke za to područje. Ukupno je doneseno 9 posebnih preporuka za borbu protiv financiranja terorizma.

Vezano uz definiciju terorizma, kao i kod pranja novca, ne postoji jedna jedinstvena definicija globalno primijenjiva. Države članice UN-a, pitanje definicije terorizma raspravljale su desetljećima. Prvu definiciju UN je dao 1937. godine navodeći da se radi o „kriminalnom činu usmjerenom protiv države s namjerom stvaranja straha kod ljudi, grupa ljudi ili društva u cjelini.“

Većina definicija ipak se može podvesti pod zajednički nazivnik te terorizam možemo definirati kao korištenje nezakonitog nasilja ili prijetnje nasiljem protiv

21 Kehoe, Mark, *The Threat of Money Laundering*, Trinity College Dublin, Irska, 1994., str. 1.

22 Problem nemogućnosti razgraničavanja pojedinih faza pranja novca naglašava i Bejaković, Predrag, *Pojmovnik javnih financija*, Financijska praksa, 21 (3), 1997.

23 Gilmore, W.C., *Dirty Money; The Evolution of Money Laundering Counter Measures*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, Francuska, 2004., str. 30-33.

24 Katusić-Jergović, S. (2007), *Pranje novca (pojam, karakteristike, pravna regulativa i praktični problemi)* *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* (Zagreb), vol. 14, br. 2., str. 623.

25 FATF-Financial Action Task Force= Radna skupina za financijske aktivnosti.

civilnog stanovništva kako bi se ostvarili politički, religiozni, ideološki ili drugi ciljevi, (lat. terror = plašiti).²⁶

Što se pak tiče financiranja terorizma, ono je „pružanje bilo kojeg oblika financijske potpore teroristima ili onima koji potiču, planiraju ili su uključeni u terorističke aktivnosti.”²⁷

Definicija financiranja terorizma dana Trećom direktivom²⁸ glasi: „financiranje terorizma“ je osiguravanje ili prikupljanje sredstava, na bilo koji način, izravno ili neizravno, s namjerom da se ona upotrijebe ili sa znanjem da će se upotrijebiti, u cjelini ili dijelom, u svrhe kaznenog djela terorizma.²⁹

4. NEFINANCIJSKI SEKTOR I SAMOSTALNE PROFESIJE - DNFBP SEKTOR

4.1. Definicija

Sukladno definiciji FATF-a³⁰, DNFBP sektor uključuje sljedeće profesije:

- a) kasina (uključujući „internet kasina“),
- b) posrednike u prodaji nekretnina,
- c) trgovce plemenitim metalima,
- d) trgovce dragim kamenjem,
- e) odvjetnike, bilježnike, druge neovisne pravne profesije i računovođe,
- f) trustove (povjerenička društva) - odnosno sve osobe ili poslovne subjekte koji pružaju bilo koju od sljedećih usluga trećim stranama:
  - igraju ulogu formacijskog agenta za pravne osobe,
  - predstavljaju direktore ili tajnike tvrtki, partnere u partnerstvu ili obnašaju druge slične dužnosti,
  - pružaju uslugu registriranog ureda,
  - obnašaju ulogu povjerenika u trustu te

---

26 Prema rječniku stranih riječi (Klaić, 1985) teror označava izazivanje straha i trepeta, užasa, strave, jeze, primjena fizičkog nasilja do uništenja protivnika, dok terorizam označava provođenje terora, vladanje zastrašivanjem, tiranija; uništavanje protivnika najokrutnijim sredstvima (progoni, ugnjetavanja, ubijanja).

27 An Advisory Guideline on Preventing the Misuse of Charities for Terrorist Financing, Narcotics Division, Security Bureau, Hong Kong, 2007., <http://www.nd.gov.hk/pdf/guideline-e.pdf>, str. 3.

28 Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća 2005/60/EC o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma, od 9. kolovoza 2005.

29 Definicija dana člankom 2. hrvatskog Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (NN 87/08) glasi: „financiranje terorizma podrazumijeva osiguravanje ili prikupljanje sredstava, odnosno pokušaj osiguravanja ili prikupljanja sredstava, zakonitih ili nezakonitih, na bilo koji način, izravno ili neizravno, s namjerom da se upotrijebe ili sa znanjem da će biti upotrijebljena, u cijelosti ili dijelom, za počinjenje terorističkoga kaznenog djela, od strane terorista ili terorističke organizacije”.

30 FATF Methodology for Assessing Compliance with the FATF 40+9 Recommendation, Glossary, 2004., ažurirano 2009., str. 66.

- igraju ulogu imenovanog dioničara za drugu osobu.

4.2. Atraktivnost DNFBP sektora za pranje novca

Neki od razloga povećane atraktivnosti ovoga sektora dani su uvodno, a još jedan razlog svakako predstavlja to što se ovaj sektor bavi stavkama visoke vrijednosti i to u poslovnim okružjima gdje se u većini slučajeva koristi gotovina. Također, radi se i o tradicionalno vrlo nereguliranom području. Isto tako, neki dijelovi ovoga sektora trguju robom visoke vrijednosti, a vrlo maloga volumena što također predstavlja dobar preduvjet za „uspješnu“ manipulaciju i zlouporabu. Tu je i čitav niz profesionalnih djelatnosti poput odvjetnika, javnih bilježnika, računovođa, revizora, koji su zbog specifičnosti svojih usluga, također prepoznati kao osjetljivi i ranjivi sektori.

Zbog uočene pojavnosti povećanog interesa kriminalnog miljea za DNFBP sektor, što je uvodno razrađeno, danas je ovaj sektor postao dodatno zanimljivo područje i za regulatore, nadzorna tijela i tijela za provedbu zakona. Međunarodna tijela su uvidjela da je DNFBP sektor do sada bio slabo reguliran, te jako rijetko i slabo nadziran upravo iz razloga što tijela progona „preferiraju“ lov na „prave“ kriminalce; trgovce drogom i sl. u odnosu na sofisticiraniji lov na „bijeće ovratnike“ koji također danas nerijetko čine kaznena djela pranja novca.³¹

Tako dok su neke zemlje relativno rano shvatile ove potencijalne opasnosti i regulirale DNFBP sektor na sličan način kao i financijski sektor te usvojile mjere s ciljem preveniranja njegove zlouporabe u procesu pranja novca/financiranja terorizma, za sve zemlje članice EU isto je postalo obvezno tek nakon donošenja Treće direktive (2005/60/EC) Europskog parlamenta i Vijeća 26.10.2005. godine.³² Radna grupa FATF-a, provela je tipološko istraživanje s ciljem definiranja rizika koji prati aktivnosti DNFBP sektora. Kao rezultat istraživanja, FATF je proširio zahtjeve u svezi s režimom sprječavanja pranja novca/financiranja terorizma i na ovaj sektor te je amandmanima na 40 FATF-ovih preporuka u 2003. godini, uvedeno da se preporuke 12, 16, 24 i 25, koje se odnose na preventivne mjere koje treba provoditi, odnose i na DNFBP sektor.³³

---

31 Unger B. i dr. *The Amount and the Effects of Money Laundering*, Report for the Ministry of Finance, Utrecht School of Economics, The Netherlands, 2006., str. 9.

32 Prva direktiva samo je spomenula ovaj sektor, dok je Druga direktiva uvela tek mali dio obveza za ovaj sektor, međutim Treća direktiva uvela je obvezne mjere i za ovaj sektor pa tako u članku 2. navodi da su mjere primjenjive također i na pravne ili fizičke osobe koje se bave svojim profesionalnim djelatnostima i to; revizore, računovođe i porezne savjetnike; javne bilježnike i druge neovisne pravne profesije (kada kupuju ili prodaju nekretnine ili poslovne subjekte, upravljaju klijentovim novcem, vrijednosnim papirima ili drugom imovinom, otvaraju ili upravljaju bankovnim, štednim računima ili računima vrijednosnica, sudjeluju i doprinose u kreiranju, djelovanju ili upravljanju tvrtkama, kreiraju, posluju ili upravljaju trustovima ili sličnim poslovnim strukturama); trustove (nepokrivene u prethodnom nabranjanju), agente u posredovanju pri kupoprodaji nekretnina; druge fizičke ili pravne osobe koje trguju robom (samo ukoliko plaćanja izvršena u gotovini iznose 15000 EUR ili više) te kasina.

33 MENA FATF: DNFBP in relation to the AML/CFT, November 2008, str. 4.

5. MEĐUNARODNI PRAVNI OKVIR ZA SPRJEČAVANJE PRANJA NOVCA

5.1. Ujedinjeni narodi (UN)

Povijest zakonskih propisa za sprečavanje pranja novca započela je kriminalizacijom sredstava proizašlih iz kaznenih djela povezanih s trgovanjem drogom, odnosno donošenjem Konvencije protiv nezakonitog trgovanja narkoticima i psihotropnim supstancama 1988. godine (Bečka konvencija).³⁴ Godine 2000. donesene su dvije konvencije, Konvencija protiv međunarodnog organiziranog kriminaliteta (Konvencija iz Palerma)³⁵ i Konvencija o sprečavanju financiranja terorizma te 2003. Konvencija protiv korupcije. Međutim, UN se nije detaljnije bavio specifičnostima DNFBP sektora.

5.2. FATF

Godine 1990. FATF³⁶ je usvojio 40 preporuka za sprečavanje pranja novca. Preporuke su donijele sveobuhvatan plan aktivnosti neophodnih za borbu protiv pranja novca, a odnosile su se na financijske i nebankarske financijske institucije. Preporuke su revidirane 1996. godine te je njihov doseg proširen i na druge profesije. Godine 2001., kao što je prethodno navedeno, FATF-ova misija postaje i borba protiv financiranja terorizma te je iste godine usvojeno i 8 posebnih preporuka za borbu protiv financiranja terorizma. Međutim, u lipnju 2003. godine preporuke su ponovno revidirane – uvedeno je da se preporuke 12, 16, 24 i 25, odnose i na DNFBP sektor. U listopadu 2004. godine FATF je usvojio i objavio 9. posebnu preporuku za borbu protiv financiranja terorizma tako da je današnji standard FATF-a, 40+9 preporuka za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma.

---

34 Ovo je bila prva konvencija s definicijom pranja novca, međutim ograničena samo na kaznena djela povezana s trgovanjem drogom. Usprkos tomu, radilo se o značajnom iskoraku u međunarodnoj borbi protiv pranja novca.

35 Konvencija iz Palerma sadrži sličnu definiciju pranja novca kao i prethodne konvencije, ali je proširuje s kaznenih djela trgovine drogama na cijeli spektar kaznenih djela te kriminalizira udruživanje ili urotu s ciljem počinjenja takvih kaznenih djela. Ovo je prva međunarodna konvencija koja govori i o ulozi FIU-a.

36 FATF - Financial Action Task Force je međuvladino tijelo, utemeljeno 1989. godine na forumu zemalja G7 u Parizu. Svrha je ovog tijela razvoj i promocija politika (na nacionalnom i internacionalnom nivou) za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma. FATF je tijelo koje donosi politike i procedure s ciljem generiranja potrebne političke volje za provođenje nacionalnih zakonodavnih i regulatornih reformi u ovim područjima. FATF nadzire napredak svojih zemalja članica u implementaciji potrebnih mjera, vrši reviziju tehnika pranja novca i financiranja terorizma te mjera za borbu protiv istih te promiče donošenje i implementaciju prikladnih mjera na globalnoj razini. Pri tomu surađuje s različitim međunarodnim tijelima uključenim u borbu protiv PN/FT. Danas u svom članstvu ima 31 državu i dvije međunarodne regionalne organizacije te Europsku komisiju.

5.3. *Europska unija*

Direktiva Vijeća br. 91/308/EEC o prevenciji korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca, Prva direktiva, donesena je 1991. godine.

Ova je Direktiva bila vezana uz financijski sektor te je imala samo ograničen opseg primjene jer se isključivo koncentrirala na pranje novca proisteklo iz specifičnih kriminalnih aktivnosti (trgovanje drogom). Usprkos tomu, države članice bile su ovom Direktivom potaknute na proširenje zahtjeva i na druge sektore pa je već tada DNFBP sektor označen kao „zvanja i određene vrste poslova posebno pogodne za pranje novca“.³⁷ Međutim, ovom Direktivom, DNFBP sektor spomenut je samo općenito bez navođenja konkretnih zvanja i poslova te je ostao izvan njenog stvarnog dosega.

Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća 2001/97/EC o dopuni Direktive **br. 91/308/EC, Druga direktiva, usvojena je 2001. godine.**

Druga direktiva proširila je obuhvat i primjenu na više kažnjivih radnji³⁸ (ne samo trgovanje drogom) te po prvi put i na DNFBP sektor. Time su pripadnici ovoga sektora postali subjekt primjene pravila za sprječavanje pranja novca.

Razlog za aktivnije uključivanje ovih profesija jest iskustvo na međunarodnom nivou koje je pokazalo povećanu zlouporabu ovih zanimanja za davanje savjeta i pomoć pri pranju novca. Međutim za ove profesije predviđeni su izuzetci od primjene Direktive³⁹. Stoga se može reći da je Druga direktiva nešto detaljnije razradila obveze pojedinih profesija, ali su se njene odredbe u slučaju odvjetnika i javnih bilježnika primjenjivale samo u slučaju kada strankama pomažu u planiranju ili izvršenju transakcija ili nastupaju u ime i za račun stranke u financijskim transakcijama ili transakcijama vezanim uz promet nekretninama.

Uskoro je postalo vidljivo da je opseg prvih dviju direktiva nedovoljan za prevenciju korištenja financijskog sustava u svrhu financiranja terorizma.

Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća o sprječavanju korištenja financijskog sustava za pranje novca i financiranje terorizma, 2005/60/EC, **Treća direktiva,**

---

37 Hopton, D., *Money Laundering: A Concise Guide for All Business*, Gower Publishing Company, Hampshire, England, 2006, str. 26-30.

38 Mitsilegas, Valsamis, *Money laundering Counter-Measures in the European Union, A New Paradigm of Security Governance versus Fundamental Legal Principles*, Kluwer Law International, The Hague, London, New York, 2003., str. 176-180.

39 Druga direktiva donesena je uz izuzetke od primjene za javne bilježnike, samostalne pravne savjetnike, revizore, računovođe i porezne savjetnike u smislu informacije koju dobiju od klijenata tijekom utvrđivanja pravnog položaja stranke ili tijekom obrane ili predstavljanja stranke u sudskom postupku ili pravnom zastupanju, uključujući i davanje savjeta o podnošenju ili suzdržavanju od tužbe, kada je takva informacija pribavljena prije, tijekom ili poslije sudskog postupka.

usvojena je 2005. godine.⁴⁰

Ona je uključila revidirane i dopunjene FATF-ove preporuke iz 2003. godine te je proširila svoju primjenu i na sve transakcije koje se mogu povezati s terorističkim aktivnostima. Međutim, za dio obveznika DNFBP sektora kao što su neovisne profesije (posebice odvjetnici) usvajanje ove Direktive prema Radnom dokumentu Europske komisije⁴¹ donijelo je značajne promjene u smislu organizacije njihovih profesionalnih aktivnosti. Posebno treba naglasiti tri područja; način stupanja u poslovni odnos s klijentom (potreba identifikacije prilikom sklapanja poslovnog odnosa), nužnost identificiranja sumnjivih transakcija i izvješćivanje o njima (čime odvjetnici više nisu „sigurne luke“ za klijente i informacije koje dobiju od klijenata mogu biti prosljeđene nadležnom tijelu u slučaju sumnje na pranje novca/financiranje terorizma) te potrebu prilagodbe njihove unutarnje organizacije, kako bi bili u stanju ispunjavati obveze iz Direktive (nužna uspostava procedura interne kontrole u svrhu prevencije pranja novca te organizacija edukacije i vođenje evidencija).

Međutim, i dalje su na snazi ostali isti izuzetci koje je dopuštala i Druga direktiva (izuzetak od prijave transakcija u slučaju pružanja pravne pomoći prilikom utvrđivanja pravnog položaja stranke i zastupanja stranke u sudskom postupku uključujući savjetovanje o podnošenju/nepodnošenju tužbe (isto se primjenjuje i na revizore, samostalne računovođe i pravne savjetnike). Dakle, pravne profesije nisu dužne provoditi dubinsku analizu stranke i obavješćivati nadležno tijelo o sumnji na pranje novca / financiranje terorizma pri obavljanju gore navedenih poslova, čime je djelomično i dalje zadržana obveza čuvanja profesionalne tajne. Također, Treća direktiva dopušta zemljama članicama iznimku da kada se radi o obavješćivanju od strane samostalnih profesija, određivanje prikladnog samoregulatornog tijela (najčešće su to komore) prema kojemu će pripadnici profesija slati obavijesti, a onda će samoregulatorno tijelo, nakon filtriranja istih, obavijesti slati financijsko obavještajnoj jedinici.

Neke od daljnjih novosti koje je donijela Treća direktiva jesu proširenje opsega i na one entitete koji su do tada bili ne regulirani (sadržani su u članku Druge direktive), definicija stvarnog vlasnika („*beneficial owner*“)⁴², politički izložene osobe (*PEP*)⁴³

40 Usvajanjem Treće direktive, opozvane su Prva i Druga direktiva.

41 Commission of the European Communities, Commission Staff Working Document; The application to the legal profession of Directive 91/308/EEC on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering, Brussels, 19.12.2006.

42 Sukladno definiciji FATF-a, danj u FATF Methodology for assessing compliance with the FATF 40 Recommendations and 9 Special Recommendations, beneficial owner, odnosno stvarni vlasnik je fizička osoba (ili osobe) koja je krajnji vlasnik ili kontrolira klijenta i/ili osoba u čije ime se transakcije provode. Ovo također uključuje i one osobe koje vrše krajnju djelotvornu kontrolu nad pravnim osobama ili sporazumima.

43 Sukladno definiciji FATF-ove Methodology for assessing compliance with the FATF 40 Recommendations and 9 Special Recommendations, politički izložena osoba je pojedinac koji je na istaknutoj dužnosti ili mu je povjerena istaknuta dužnost u stranoj zemlji, npr. šefovi država ili vlada, viši politički dužnosnici, viši vladini dužnosnici, sudski ili vojni dužnosnici, viši management državnih korporacija, važni politički dužnosnici. Poslovne veze s obiteljima članova ili bliskih suradnika politički izloženih osoba uključuju reputacijski rizik sličan onome kada se radi o samim

te uvođenje principa temeljenog na procjeni rizika („*risk-based approach*“) sukladno kojemu su obveznici dužni prilagoditi svoju praksu i procedure procjenjenom nivou rizika od pranja novca / financiranja terorizma.⁴⁴ Uvođenje pristupa temeljenog na procjeni rizika donijelo je elastičnost u primjeni Treće direktive.⁴⁵

U pogledu aktivnosti Vijeća Europe u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, treba istaknuti Konvenciju br. 141 o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih kaznenim djelom (Strasbourška konvencija)⁴⁶ usvojenu 1990. godine, po čijem su usvajanju mnoge zemlje uvele kriminalizaciju pranja novca. Cilj donošenja ove Konvencije bio je jačanje međunarodne suradnje u istražnim radnjama, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda proisteklih iz bilo kojeg oblika kriminaliteta, posebice, težih kaznenih djela i to osobito, trgovanja drogom, oružjem, terorističkih kaznenih djela, krijumčarenja djece i žena te drugih kaznenih djela koja generiraju velike profite.⁴⁷

Nakon toga, 2005. godine donesena je Konvencija Vijeća Europe br. 198 o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenoga kaznenim djelom i o financiranju terorizma (Varšavska konvencija). Ova je Konvencija predstavljala pravni okvir za daljnju nadogradnju zakonodavnog okvira za učinkovitu borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma.

Prethodno navedena međunarodna legislativa, poslužila je kao osnova za uvođenje odvjetnika, odvjetničkih društava, javnih bilježnika, revizorskih tvrtki, ovlaštenih revizora te pravnih i fizičkih osoba koje obavljaju računovodstvene poslove ili poslove poreznog savjetovanja, kao i ostalih subjekata koji pripadaju, tzv. DNFBP sektoru i u zakonodavstvo Republike Hrvatske kao obveznika provođenja mjera sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

---

politički izloženim osobama. Namjera ove definicije nije bila uključivanje srednje rangiranih ili niže rangiranih individua u ovu navedenu kategoriju.

44 O primjeni Treće direktive na DNFBP sektor piše i Fernandez Salas, Mariano, *The third anti money laundering directive and the legal profession*, 2005., str. 1-17, te Goldstein, H. W., *Debate Over Lawyers Role in Anti Money Laundering Enforcement*, *Business Crimes Bulletin*, 2008. str. 1-2 te Shaughnessy, P., *New EU Money Laundering Directive: Lawyers as a Gatekeepers and Whistleblowers*, *Law and Policy in International Business*, vol. 34, afl. 1, 2002., str. 1-16.

45 Cindori, Sonja, *Unapređenje sustava sprječavanja pranja novca Republike Hrvatske i usklađivanje s međunarodnim standardima*, disertacija, Pravni fakultet, Zagreb, 4. 5. 2009., str. 129.

46 Republika Hrvatska potpisala je ovu Konvenciju 1996. godine, ratificirala 1997., a stupila je na snagu 1998. godine.

47 Ovu činjenicu ističe i Cindori, S., *Sustav sprječavanja pranja novca*, *Financijska teorija i praksa*, Zagreb, 2007., str. 5.

6. PRIKAZ NACIONALNIH ZAKONODAVSTAVA HRVATSKE, SLOVENIJE TE BOSNE I HERCEGOVINE U PODRUČJU SPRJEČAVANJA PRANJA NOVCA

6.1. Pravni okvir Republike Hrvatske za sprečavanje pranja novca

U Republici Hrvatskoj, kazneno djelo pranja novca kriminalizirano je člankom 279. Kaznenog zakona, kojim je propisano da kazneno djelo pranja novca čini osoba koja u bankarskom, novčarskom ili drugom poslovanju uloži, preuzme, prenese, zamijeni, pretvori ili na drugi način prikrije pravi izvor novca, predmeta, prava ili imovinske koristi za koju se zna da je nastala ili pribavljena kaznenim djelom. Do izmjena Kaznenog zakona iz prosinca 2008. godine, članak 279. imao je naslov „Prikriivanje protuzakonito stečenog novca“ što je izazivalo određene dvojbe s obzirom na postojanje članka 236. istog Zakona (Prikriivanje).⁴⁸

Izmjenama i dopunama Kaznenog zakona iz prosinca 2008. ove su dvojbe rješene na način da je kazneno djelo „prikriivanja protuzakonito stečenog novca“ preimenovano u djelo „pranja novca“ te je promijenjeno nazivlje u tom smislu, kako u Kaznenom zakonu, tako i u Zakonu o kaznenom postupku (Izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku iz 2009. godine).

Izmjene i dopune Kaznenog zakona iz 2008. godine (NN 152/08) unaprijedile su sustav na način da su omogućile oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, a provođenje postupka oduzimanja je olakšano. Članak 82. dopušta oduzimanje imovine kada se „učini vjerojatnim da je ista po bilo kojem pravnom temelju kod počiniteljevog bračnog ili izvanbračnog druga, rođaka u uspravnoj lozi, pobočnoj lozi do trećeg stupnja zaključno te srodnika po tzbini do drugog stupnja zaključno, posvojenika i posvojitelja“.

U stavku 2. istog članka navodi se da se u slučaju počinjenja kaznenog djela, za koje je nadležan Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK), pretpostavlja da je ukupna imovina počinitelja stečena kao imovinska korist od kaznenog djela osim ako počinitelj ne učini vjerojatnim da je njezino podrijetlo zakonito (teret dokazivanja je na počinitelju).

Prvi Zakon o sprječavanju pranja novca u Republici Hrvatskoj i Pravilnik o načinu i rokovima obavješćivanja Ureda za sprječavanje pranja novca te načinu vođenja popisa prikupljenih podataka, doneseni su 1997. godine. Zakon i Pravilnik bili su usklađeni s odredbama Prve direktive⁴⁹ i 40 preporuka FATF-a. Izmjene i dopune ovoga Zakona usvojene su 2001. i 2003. godine, kada je donesen i novi

48 Novoselec, P. (2007), Aktualni problemi hrvatskog gospodarskog kaznenog prava, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu 14, razjašnjava moguće nejasnoće izazvane spominjanjem prikriivanja u definiciji kaznenog djela pranja novca u čl. 279. Kaznenog zakona, a također i u čl. 236 KZ-a, te navodi da razgraničenje s *kaznenim djelom prikriivanja* iz članka 236. KZ ne bi smjelo predstavljati problem zbog toga što je pravno dobro koje se povređuje prikriivanjem - imovina, dok se pranjem novca povređuje gospodarski i financijski sustav zemlje.

49 Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća br. 91/308/EEC o prevenciji korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca – Prva direktiva, donesena 1991. godine.

Pravilnik o provedbi Zakona o sprječavanju pranja novca s ciljem usklađivanja domaćeg zakonodavstva s Drugom direktivom⁵⁰ i 40+8 preporuka FATF-a⁵¹. Ove izmjene donijele su primjenu odredaba direktiva EU na nefinancijski sektor i profesije pri čemu je za njih uvedena obveza obavješćivanja Ureda o sumnji na pranje novca u svim slučajevima kada stranka od njih zatraži savjet vezan uz pranje novca uz izuzetke kada odvjetnik i odvjetničko društvo zastupaju stranku u sudskim i upravnim postupcima.

Kasnije, zbog donošenja Treće direktive 2005. godine⁵², kao i zbog zaostatka za revidiranim Preporukama FATF-a te sukladno preporukama danim evaluacijskim Izvješćem Moneyvala⁵³ iz trećeg kruga evaluacije Moneyvala održanog 2006. godine, RH je u srpnju 2008. godine donijela novi Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma - ZSPNFT⁵⁴ u potpunosti usklađen s odredbama Treće direktive i ostalim relevantnim međunarodnim standardima.

Novi ZSPNFT proširio je listu obveznika na sve pripadnike DNFBP sektora te propisao mjere i radnje koje moraju poduzimati (obuhvat dubinske analize, obavješćivanje FIU u slučaju postojanja razloga za sumnju na pranje novca/ financiranje terorizma ili u slučaju traženja savjeta u svezi s pranjem novca / FT), kao i izuzetke od primjene Zakona za osobe koje obavljaju profesionalne djelatnosti⁵⁵. Kao izuzetci od obavješćivanja navedeni su slučajevi u kojima se radi o podacima dobivenim od stranke ili prikupljenim o stranci tijekom utvrđivanja pravnog položaja ili zastupanja stranke u vezi sa sudskim postupkom, uključujući savjetovanje za predlaganje ili izbjegavanje sudskih postupaka, bez obzira jesu li podaci prikupljeni prije, tijekom ili nakon sudskih postupaka.

ZSPNFT propisuje također i slučajeve u kojima su odvjetnik, odvjetničko društvo i javni bilježnik dužni provoditi mjere i radnje propisane ZSPNFT. Radi se

50 Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća 2001/97/EC o dopuni Direktive br. 91/308/EC - Druga direktiva, donesena 2001. godine.

51 FATF je 2003. godine, a nakon terorističkih napada na USA, 11. rujna 2001. donio 8 posebnih preporuka za sprječavanje financiranja terorizma. 2004. godine donesena je i deveta preporuka za sprječavanje financiranja terorizma.

52 Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća o sprječavanju korištenja financijskog sustava za pranje novca i financiranje terorizma, 2005/60/EC- Treća direktiva.

53 MONEYVAL (prethodno ime PC-R-EV) posebni je odbor Vijeća Europe osnovan 1997. godine kao mehanizam za evaluaciju i monitoring mjera za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma pri Vijeću Europe. Članice ovog odbora su sve zemlje članice Vijeća Europe (kao i zemlje kandidati za članstvo), a koje nisu članice FATF-a. Moneyval ima 28 stalnih i dvije privremene članice. Cilj je Moneyvala osigurati da zemlje članice imaju efikasan sustav za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma te da su usklađene s međunarodnim standardima u ovom području. Standardi uključuju, npr. Preporuke FATF-a, konvencije UN-a i Direktive Europskog parlamenta i Vijeća.

54 Zakon donesen 15. srpnja 2008., objavljen u Narodnim novinama br. 87/08., a stupio na snagu 1. siječnja 2009.

55 Zadaće DNFBP sektora navedene su u posebnoj Glavi III. ZSPNFT, a članak 52. predviđa za njih poseban status jer su dužni postupati prema odredbama istog Zakona *samo* kada pomažu u planiranju ili provođenju specifičnih transakcija za stranku.

o slučajevima kada: (i) u ime i za račun stranke provode financijsku transakciju ili transakciju u vezi s nekretninama, (ii) pomažu u planiranju ili provođenju transakcije za stranku u vezi s kupnjom ili prodajom nekretnina ili udjela, odnosno dionica trgovačkog društva, (iii) upravljaju novčanim sredstvima, vrijednosnim papirima ili drugom imovinom u vlasništvu stranke, (iv) otvaraju ili upravljaju bankovnim računima, štednim ulozima ili računima za poslovanje vrijednosnim papirima, (v) prikupljaju sredstva potrebna za osnivanje, djelovanje ili upravljanje trgovačkim društvom, (vi) osnivaju, djeluju kao ili upravljaju ustanovom, fondom, trgovačkim društvom ili drugim sličnim pravno-organizacijskim oblikom.

Tijekom 2009. godine, u Republici Hrvatskoj, doneseno je i ukupno 9 pravilnika za provođenje ZSPNFT, a također su donesene i objavljene na internet stranici Ministarstva financija, Smjernice Financijskog inspektorata za provođenje ZSPNFT za odvjetnike i javne bilježnike, te za revizorska društva, samostalne revizore, fizičke i pravne osobe koje pružaju računovodstvene usluge i usluge poreznog savjetovanja.⁵⁶

Usporedno s donošenjem ZSPNFT, 2008. godine, donesen je i Zakon o Financijskom inspektoratu Republike Hrvatske.⁵⁷ ZSPNFT je imenovao konkretna nadzorna tijela za nadzor nad pojedinim kategorijama obveznika, a Financijski inspektorat imenovan je glavnim nadzornikom za nadzor nad primjenom i provedbom mjera ZSPNFT kod onih obveznika primjene Zakona koji nemaju svog primarnog nadzornika (obveznici iz DNFBP sektora, odnosno, odvjetnici, javni bilježnici, revizori, računovođe, porezni savjetnici i dr.) sukladno provedenoj analizi i procjeni rizika. Financijski inspektorat također ima mogućnost nadzora i kod svih ostalih obveznika sukladno provedenoj analizi i procjeni rizika te sukladno ciljanim zahtjevima Ureda za sprječavanje pranja novca i državnog odvjetništva.

Osnivanje jednog ovakvog tijela, također je i rezultat preporuka evaluacijskog Izvješća 3. kruga evaluacije Odbora Vijeća Europe za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma (Moneyval).

6.2. Pravni okvir Republike Slovenije za sprječavanje pranja novca

U Republici Sloveniji, kazneno djelo pranja novca kriminalizirano je još 1994. godine, člankom 252. Kaznenog zakona. Danas je ovo kazneno djelo kriminalizirano člankom 245. Kaznenog zakona Republike Slovenije iz 2008. godine, međutim, nije došlo do izmjena u samom tekstu članka. Godine 2007., donesen je i novi Zakon o kaznenom postupku kojim je kazneno postupanje u istražnoj fazi usklađeno s postupanjem većine zemalja članica EU.

Prvi Zakon o sprječavanju pranja novca donesen je 1994. godine (iste godine osnovana je i financijsko obavještajna jedinica). Zakon je doživio izmjene i dopune

⁵⁶ Izvor: internetska stranica Ministarstva financija RH, <http://www.mfin.hr/hr/financijski-inspektorat-zakoni-i-smjernice>.

⁵⁷ Financijski inspektorat je nadzorno tijelo u sastavu Ministarstva financija.

već 1995. Godine, međutim, one nisu utjecale na osnovno značenje Zakona nego su predstavljale samo nadogradnju i poboljšanje nekih odredbi. Godine 2001. donesen je novi Zakon o sprječavanju pranja novca zbog potrebe ugradnje novosti u području sprječavanja pranja novca sukladno Drugoj direktivi. Proširen je krug obveznika, uvodi se princip poznavanja klijenta itd. Izmjene i dopune doživio je 2002. godine.

Godine 2007. donesen je današnji Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma potpuno usklađen s odredbama Treće direktive. Prema ovom Zakonu, pripadnici DNFBP sektora obveznici su primjene i provedbe Zakona sukladno Trećoj direktivi uz navedene izuzetke.

Glava III. ovoga Zakona, čl. 47. propisuje slučajeve kada su odvjetnik, odvjetničko društvo i javni bilježnik dužni postupati u skladu sa Zakonom. To su slučajevi koje propisuje i Treća direktiva (a isti su navedeni također i u hrvatskom Zakonu), odnosno kada: (i) u ime i za račun stranke provode financijsku transakciju ili transakciju u vezi s nekretninama, (ii) pomažu u planiranju ili provođenju transakcije za stranku u vezi s kupnjom ili prodajom nekretnina ili udjela, odnosno dionica trgovačkog društva, (iii) upravljaju novčanim sredstvima, vrijednosnim papirima ili drugom imovinom u vlasništvu stranke, (iv) otvaraju ili upravljaju bankovnim računima, štednim ulozima ili računima za poslovanje vrijednosnim papirima, (v) prikupljaju sredstva potrebna za osnivanje, djelovanje ili upravljanje trgovačkim društvom, (vi) osnivaju, djeluju kao ili upravljaju ustanovom, fondom, trgovačkim društvom ili drugim sličnim pravno-organizacijskim oblikom.

Izuzetci od primjene Zakona za pripadnike DNFBP sektora također su u skladu s Trećom direktivom kao i u slučaju Republike Hrvatske. Zakon je doživio i dvije izmjene tijekom 2009. godine.

6.3. Pravni okvir Republike Bosne i Hercegovine za sprječavanje pranja novca

Pranje novca u BiH kriminalizirano Krivičnim zakonom BiH, čl. 209.⁵⁸ i kaznenim zakonima dvaju entiteta (FBiH (čl. 272.) i RS (čl. 280.)) i Distrikta Brčko (čl. 265.), odnosno na svim nivoima kaznenog zakonodavstva BiH. Sva četiri zakona stupila su na snagu u ljeto 2003. godine. Tekst kaznenih djela u sva četiri zakona je identičan i nema razlike u pravnoj terminologiji odredbi.

Razliku, međutim, predstavlja činjenica da je u KZ-BiH ovo kazneno djelo ograničeno u svom opsegu nekim dodatnim čimbenicima kao što je prag vrijednosti.

---

58 Stavak 1. čl. 209: (1) *Ko novac ili imovinu za koju zna da su pribavljeni učinjenjem krivičnog djela primi, zamijeni, drži, njima raspolože, upotrijebi u privrednom ili drugom poslovanju, ili na drugi način prikrije ili pokuša prikriti, a takav je novac ili imovina veće vrijednosti ili to djelo ugrožava zajednički ekonomski prostor Bosne i Hercegovine ili ima štetne posljedice za djelatnosti ili finansiranje institucija Bosne i Hercegovine, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.*

Izješće trećeg kruga evaluacije Moneyvala, dalo je primjedbe ovakvom načinu reguliranja kaznenog djela pranja novca jer nema jasnog razgraničenja u opsegu primjene svakog od ovih zakona te dolazi do preklapanja i konfuzije u nadležnosti.

Godine 2004., BiH je donijela Zakon o sprječavanju pranja novca koji već u naslovu ukazuje na činjenicu da nije pokrivaio područje sprječavanja financiranja terorizma te time nije bio usklađen s Trećom direktivom (ovaj Zakon bio je na snazi sve do 2009. godine).

Zakon je obuhvaćao odredbe Prve i Druge direktive te Preporuke FATF-a, međutim, preporuke koje se odnose na sprječavanje financiranja terorizma u većini nisu bile obuhvaćene niti razrađene Zakonom.

Obveznike provedbe ovoga Zakona činili su pripadnici financijskog sektora te također i pripadnici DNFBP sektora. Zakon je detaljno specificirao djelokrug rada financijsko obavještajne jedinice.

S obzirom na to da je ovaj Zakon bio samo djelomično usklađen s međunarodnim standardima, odnosno s Trećom direktivom i Preporukama FATF-a, donesen je novi „Zakon o sprečavanju pranja novca i financiranja terorističkih aktivnosti“, koji je stupio na snagu 15. srpnja 2009. Također, doneseni su Pravilnici o podacima, informacijama, dokumentima, identifikacijskim metodama i minimalnim ostalim indikatorima potrebnim za učinkovito provođenje odredbi Zakona.

7. TIPOLOGIJE I UČINCI PRANJA NOVCA

7.1. Tipologije pranja novca

Tehnike pranja novca su mnogobrojne i neograničene, kompleksne i različite te vrlo suptilne. Međutim, tri su zajedničke karakteristike koje su u većini slučajeva ispunjene, bez obzira na tipologiju pranja novca:

- „perači“ moraju zadržati kontrolu nad sredstvima,
- „perači“ moraju prikriti stvarno vlasništvo i podrijetlo sredstava i
- „perači“ moraju promijeniti oblik sredstava.

U nastavku je dan pregled onih tehnika i tipologija pranja novca koje su povezane s DNFBP sektorom. Budući da je ovaj sektor relativno nedavno reguliran u području sprječavanja pranja novca, tehnike i tipologije, i koje su u stalnom procesu razvoja i nadogradnje, obuhvaćene presjekom radova nekoliko stranih autora.

Svaki od ovih sektora unutar DNFBP sektora nosi svoje osobitosti zbog kojih je atraktivan za perače novca.

7.1.1. Odvjetnička i javnobilježnička profesija

Odvjetnička i javnobilježnička profesija potencijalno su vrlo atraktivne u smislu pranja novca kroz najrazličitije vrste usluga te stoga ovaj podsektor zaslužuje pažnju.

Beare i Schneider⁵⁹ smatraju da, iako će u lancu pranja novca, sredstva najčešće završiti u bankarskom sektoru, investicijskim fondovima i sl., ne može se zanemariti uloga samostalnih profesija, osobito u prvoj fazi, odnosno fazi polaganja. Na ovu činjenicu upozorava i Katušić-Jergović⁶⁰ koja navodi da su se ti ugledni pojedinci, pa čak i pojedine države prihvatile pružanja usluga kriminalnom miljeu u svezi s pranjem novca. Međutim, ove profesije potencijalno su „atraktivne“ za sve tri faze pranja novca zbog širine i različitosti usluga koje pružaju.

Odvjetnička profesija najčešće je zloupotrijebljena pri prikriivanju identiteta stvarnih vlasnika koji stoje iza transakcije provedene posredstvom njih i pri samom provođenju transakcija.⁶¹ Primjerice osnivanja tvrtki, trastova (povjereničkih društava), upravljanja njima, kupnje i prodaje nekretnina, izvršavanja financijskih transakcija (deponiranje ili podizanje gotovine), transakcija mijenjanja valute, kupnje ili prodaje dionica, iznajmljivanja poslovne, poštanske ili upravne adrese, kao i kod izrade lažnih ugovora i dokumenata i sl.⁶² Dodatna osobitost odvjetničke (a i javno bilježničke) profesije jest da su one, također, prisutne i u procesima pranja novca koji se odvijaju unutar drugih tipova profesija koje također koriste usluge odvjetnika i javnih bilježnika.

Ove se profesije dakle često koriste kao „gatekeeperi“ za osnivanje tvrtki i povjereničkih društava ili djeluju kao zastupnici, dioničari, direktori ili povjerenici takvih društava.⁶³ **Stoga je podizanje razine svijesti u ovom sektoru o opasnosti da budu zloupotrijebljeni u svrhu pranja novca iznimno važna te takvi potencijalni postupci ugrožavaju financijsku stabilnost, ali i njihov osobni poslovni ugled.**

7.1.2. Revizori, računovođe i porezni savjetnici

Ovaj podsektor DNFBP sektora izložen je riziku iskorištavanja u svrhu pranja novca kroz zahtjeve njihovih stranaka za provođenjem pojedinih transakcija, pružanja savjeta i izrade izvješća, kao i drugih sličnih radnji.

59 Beare M. E. Schneider, S., (2007), Money Laundering in Canada: Chasing Dirty Money and Dangerous Dollars, University of Toronto, Press, Toronto, str. 140 i 235.

60 Katušić-Jergović, S., (2007), Pranje novca (pojam, karakteristike, pravna regulativa i praktični problemi), *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 14, br. 2, str. 623.

61 Masciandaro, D., *Global Financial Crime, Terrorism, Money Laundering and Offshore Centres*, Asgate, Aldershot, 2004., str. 15-57.

62 I domaći autori navode tipologije pranja novca, tako npr. Masnjak, B., (2000), *Metode i tehnike pranja novca*, *Računovodstvo i financije* 46(2000), str. 46-52, navodi primjer pranja novca plaćanjem na temelju lažnih računa pri čemu, za razliku od podfakturiranja ili prefakturiranja, cijeli iznos uplaćenog novca obuhvaća oprani novac, a s obzirom na to da plaćanja zahtijevaju papirnati trag prelaska državne granice i ostale evidencije, ova se tehnika češće koristi za obračun obavljenih usluga čiju je stvarnu vrijednost puno teže nadzirati (u usporedbi s vrijednošću isporučene robe).

63 FATF Report, 2000-2001, str. 12-20.

7.1.3. Posrednici u kupoprodaji nekretnina

Osobitu pozornost zaslužuje i profesija posrednika u kupoprodaji nekretnina, posebice u zemljama u kojima se transakcije kupoprodaje nekretnina tradicionalno provode u gotovom novcu. Posrednici su izloženi procesima pranja novca kroz sve faze pranja novca i na više načina, npr. u slučaju kupnje nekretnina na fiktivna imena ili ulaganja u izgradnju nekretnina za prodaju putem posrednika (faza polaganja), posredovanja u kupoprodaji nekretnina na nelogično visoke ili niske iznose i sl. (faza oplemenjivanja).⁶⁴ Atraktivnost ovoga sektora proizlazi također iz činjenice da je nedovoljno transparentan u odnosu na financijski sektor. Stoga agenti za posredovanje pri kupoprodaji nekretnina trebaju biti svjesni rizika koji prati njihovo poslovanje. Podizanje razine svijesti također je bitno jer „perači“ upravo i traže agente za prodaju nekretnina koji su voljni previdjeti činjenicu da vrlo vrijednu nekretninu plaćaju gotovinom, da su voljni kupiti nekretninu nerazumno visoke cijene ili prodati nekretninu po nerazumno niskoj cijeni. Nakon kupnje, nekretnine se prodaju, a „perač“ dobiva dokaz o legitimnosti izvora tako dobivenog novca (faza integracije).

7.1.4. Usluge ostalog DNFBP sektora

Kasina, internetsko klađenje, trgovci plemenitim metalima i drugi trgovci visoko vrijednom robom, također se koriste u procesu pranja novca, prvenstveno iz razloga što se njihovo poslovanje vrlo često odvija u gotovom novcu. Tako se npr. u kasinu koristi gotovi novac kojim se kupuju i naknadno vraćaju žetoni čime se omogućuje dobivanje potvrde o legitimnosti novca. Isto tako, sami vlasnici kasina zbog ovakvog načina poslovanja raspoložu velikim iznosima gotovine koja im pruža pokriće za njihove ilegalne aktivnosti.⁶⁵ Kasina su dakle uobičajeno korištena za prvu i treću fazu pranja novca, gdje „perači“ mogu „očistiti“ gotovinu kroz njeno konvertiranje u žetone te ponovno unovčavanje, nakon čega takav novac mogu položiti u banku koristeći potvrdu kasina o dobitku.⁶⁶

Trgovci dragim kamenjem i plemenitim metalima - privlače „perače novca“ jer se ovdje radi o robi visoke vrijednosti i relativno malih dimenzija što omogućuje lak prijevoz, kupnju i prodaju te jednostavan i učinkovit način za završavanje procesa pranja novca. Plemeniti metali mogu se jednostavno pribaviti i kupiti, a zbog malog volumena i kompaktnog oblika i sama manipulacija takvim proizvodima je olakšana. U gotovo svim dijelovima svijeta, plemeniti metali se mogu kupiti i prodati za gotov novac. Također, nije nebitno da plemeniti metali zadržavaju svoju vrijednost bez

64 MENA FATF 2008, DNFBPs in relation to AML/CFT.

65 Unger B. i dr. The Amount and the Effects of Money Laundering, Report for the Ministry of Finance, Utrecht School of Economics, The Netherlands, 2006., str. 12-19.

66 Masnjak, B. (2000) u članku Metode i tehnike pranja novca, Računovodstvo i financije, 46 također navodi da su neke od tehnika za korištenje kasina u svrhu pranja novca kupnja i naknadno vraćanje žetona (na svoje ili ime treće osobe) čime će prljavi novac prikazati kao dobitak te *osnivanje* kasina kao „front“ ili „shell“ tvrtki kojim će se zasigurno moći provesti pranje puno veće količine novca s manjim rizikom detekcije.

obzira na oblik u kojemu se nalaze pa su dobar medij za transferiranje (imaju manje-više stalnu vrijednost). Zbog svega navedenog, plemeniti metali su vrlo atraktivan medij za pranje novca. Dakle zbog svoje intrinzične vrijednosti, konvertibilnosti i potencijalne anonimnosti u transferu se koriste u oba pravca, odnosno i kao izvor ilegalnih sredstava koja će biti oprana, krijumčarenjem ili ilegalnom trgovinom i kao stvarno sredstvo pranja (kroz nabavku ilegalnim sredstvima). Aktivnost pranja novca kupoprodajom plemenitih metala najčešće je povezana s ilegalnom trgovinom drogom, organiziranim kriminalom i sl.⁶⁷

Što se tiče trgovine dragim kamenjem, ona pruža čak i više u odnosu na trgovinu plemenitim metalima budući da se radi o izrazito visokoj intrinzičnoj vrijednosti u kompaktnom obliku, kupoprodaja se obavlja bez poteškoća, a transport i skrivanje vrlo lako.⁶⁸

Nabavljena luksuzna roba može se koristiti za privatne svrhe ili prodati. Na taj način, veliki iznosi gotovog novca, mogu se transformirati u manje sumnjive oblike.

7.2. Učinci pranja novca

Učinke pranja novca detaljno obrađuju izvješća međunarodnih organizacija poput Svjetske banke, MMF-a, OECD-a i FATF-a.

Mogu se promatrati kao dugoročni ili kratkoročni. U kratkoročne učinke mogu se ubrojiti gubitci direktnih žrtava i društva, tj. zajednice nastali kao posljedica pranja novca i s njim povezanih kriminalnih radnji. Prema tablici utjecaja autorice Brigitte Unger⁶⁹ kratkoročni učinci pranja novca jesu: gubitci žrtava i dobitci počinitelja, deformacija potrošnje i štednje, deformacija investicija, "umjetni" porast cijena, neloyalna konkurencija, promjene u uvozu i izvozu, utjecaj na output, prihod i zaposlenost, niži ili viši prihod javnog sektora itd.

Dugoročni učinci pranja novca su poremećaji u direktnim stranim ulaganjima, promjene u likvidnosti, solventnosti, reputaciji financijskog sektora, pojavnostima mita i korupcije i sl.⁷⁰ Dugoročni efekti pranja novca mogu imati izrazito negativne ekonomske i socijalne posljedice, osobito za države u razvoju, koje su lakše pogođene utjecajem kriminalaca i terorista. U državama s krhkim financijskim sustavima može biti ugroženo gospodarstvo, društvo i konačno, sigurnost takvih zemalja korištenih kao platforme za pranje novca.

Prema Brigitte Unger, proces pranja novca doprinosi i nepoštenoj alokaciji bogatstva te omogućavanju da kriminalci neometano uživaju plodove svojih kriminalnih aktivnosti.

67 FATF Report on Money Laundering Typologies, 2002.-2003., France, June 2003, str. 23-32.

68 FATF Report on Money Laundering Typologies, 2002.-2003., France, June 2003., str. 21-28.

69 Unger, B., *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham, UK-Northampton, Ma, USA, 2007, str. 113.

70 Unger, B., *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham, UK-Northampton, Ma, USA, 2007., str. 7-14.

8. PRISTUP TEMELJEN NA PROCJENI RIZIKA I DNFBP SEKTOR

Pristup temeljen na procjeni rizika alat je koji se koristi od strane obveznika i od strane regulatora i supervizora u svrhu procjenjivanja rizika od pranja novca/ financiranja terorizma koji prati klijente, proizvode (transakcije), geografsko područje i sl. s namjerom identificiranja onih proizvoda, usluga, geografskih lokacija i klijenata koji su potencijalno sumnjivi u smislu pranja novca/ financiranja terorizma.⁷¹

Osnovu za uvođenje pristupa temeljenog na procjeni rizika dale su Preporuke FATF-a i Treća direktiva Europskog parlamenta i Vijeća za sprječavanje pranja novca. Treća direktiva, a osobito preporuke FATF-a traže osiguravanje uvjeta da je i DNFBP sektor subjekt provedbe mjera za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma sukladno uvjetima navedenim u Direktivi i Preporukama FATF-a pa tako i primjene pristupa temeljenog na procjeni rizika.

Svrha je uvođenja ovoga pristupa racionalizacija troškova te maksimizacija koristi postizanjem proporcionalnosti između identificiranog rizika i mjera koje se poduzimaju radi prevencije ili smanjivanja istog. Temeljni preduvjet je da procjena mora biti realna jer u protivnom sustav postiže suprotne učinke⁷². To znači da treba dobro razumjeti rizik za donošenje pravilne prosudbe. U slučaju nerealne procjene rizika, odnosno precijenjenog ili podcijenjenog stupnja rizika, sustav postaje slab i ranjiv.⁷³

Koristi koje donosi primjena analize i procjene rizika su pravilno korištenje i alokacija resursa koji se mogu usmjeriti sukladno prioritetima (veći rizik - veća pozornost). Treba imati na umu da pogrešna prosudba izloženosti riziku može uzrokovati gore rezultate nego nekorištenje ovog pristupa uopće.

Stoga sustav temeljen na procjeni rizika treba biti dobro dizajniran i obrađen, a osoblje uključeno u procjenu rizika dobro educirano i iskusno.⁷⁴

Ukoliko nije tako, zbog činjenice nepostojanja univerzalne metodologije procjenjivanja prirode i stupnja rizika, bolje je rješenje, primjerice primjena standardnih metoda dubinske analize nego pojednostavljenih u pogrešnim okolnostima. Precijenjenost, dakle izaziva pogrešno i neekonomično korištenje resursa, a podcijenjivanje ranjivost sustava.

Kod DNFBP sektora, nužno je da pripadnici istog sektora razviju principe analize i procjene rizika koje će primjenjivati u praksi. Različite podsektore DNFBP sektora prate različiti rizici te principe treba razvijati odvojeno. Međutim, tamo gdje postoje dodirne točke (npr. pružanje sličnih usluga) poveznice je moguće iskoristiti i u izradi analize i procjene rizika. Nadalje, važno je da zemlje pružaju pomoć i informacije kako bi pomogle DNFBP sektoru identificirati visokorizične klijente i

71 FATF (2009) Risk Based Approach-Guidance for Money Service Business.

72 Preuzeto iz Pedić, Ž., (2010.), Sprječavanje pranja novca i pristup temeljen na procjeni rizika, *Financije i računovodstvo*, Zagreb, br. 1, str. 155, siječanj 2010.

73 MENA FATF: DNFBPs in relation to AML/CFT, November 2008., str. 8.

74 O pristupu temeljenom na procjeni rizika pišu i Pellegrina, L. D., Masciandaro, D., *The Risk Based Approach in the New European Anti Money Laundering Legislation*, str. 1-24.

usluge, kanale pružanja takvih usluga te geografske lokacije koje su promijenjive tijekom vremena ovisno o okolnostima koje se mogu pojaviti.⁷⁵

9. ZAKLJUČAK

S obzirom na ranjivost DNFBP sektora u smislu pranja novca i financiranja terorizma, relativno nizak stupanj reguliranosti i nadzora nad ovim sektorom globalno, kao i uvažavajući specifičnost položaja ovih obveznika sukladno Trećoj direktivi, preporukama FATF-a a time i nacionalnim zakonodavstvima, obveznicima primjene i provedbe mjera za sprječavanje pranja novca / financiranja terorizma iz ovog sektora nužno je posvetiti posebnu pozornost.

Ipak, može se reći da je supranacionalno zakonodavstvo u posljednje vrijeme postrožilo mjere prema ovoj vrsti obveznika te su zbog toga vidljivi i pomaci i na nacionalnoj razini, prvenstveno u nešto većoj osvještenosti ovih profesija o postojanju samog problema.

Međutim, osvještenost se u većini slučajeva svodi na nastojanje provođenja zadanih mjera i radnji (više na formalnoj razini i u minimalnom opsegu), zbog straha od posljedica koje neispunjavanje mjera sa sobom donosi te sankcija koje im u svezi toga mogu biti nametnute.

Još uvijek se ne radi o osvještenosti u pravom smislu te riječi, odnosno svjesnosti veličine samoga problema i posljedice naoko male uloge pojedinca, tvrtke i sl. u tom kotaču zla što pranje novca jest, pri čemu su naravno potaknuti i motivirani potencijalnim stjecanjem nemalog profita.

Stoga je nužno što više inzistirati na daljnjoj edukaciji ovoga sektora i intenzivnim kampanjama koje će ukazati na sve potencijalne opasnosti koje vrebaju u slučaju bilo kakve njihove povezanosti s aktivnostima pranja novca, a isto tako, ukazivati i na štetu koju svaka umješanst u ovakve aktivnosti donosi, posebice samostalnim profesijama.

Dakle, potrebno je osvijestiti da se ne radi samo o kaznenim djelima koja proizvode sankcije, niti samo o urušavanju i narušavanju njihovog profesionalnog digniteta, nego i o dalekosežnim posljedicama na društvo i zajednicu u kojoj i oni egzistiraju, a za čije su funkcioniranje suodgovorni čimbenici. Poslovanje na marginama legalnog sustava proizvodi učinke ne samo na ekonomiju zemlje u kojoj djeluju, čime posredno ugrožavaju i položaj svoje djelatnosti, nego se ti koncentrični krugovi šire na svjetski nivo, jer se kod pranja novca obično radi o međunarodnoj aktivnosti. Radi se o podriivanju globalnog ekonomskog sustava. Dakle, izrazito sebični porivi i motivi za sudjelovanje u ovakvim aktivnostima, dugoročno ne donose dobro ni samim sudionicima.

Isto tako, potrebno je raditi na podizanju razine svijesti o mogućnosti da i protiv svoje volje, ove profesije budu, na ovaj ili onaj način, dionici procesa pranja novca. U tom smislu, edukacija i obuka igraju značajnu ulogu, i to kako za obveznike iz

75 FATF RBA Guidance for legal professionals, October, 2008, str. 8-25.

profesionalnih djelatnosti, tako i za nadzorna tijela uključena u nadzor nad primjenom i provedbom mjera za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Posebice za lakše prepoznavanje, uočavanje i otkrivanje takvih djela za što su svakako potrebna specijalizirana znanja i vještine jer se često radi o vrlo kompliciranim shemama. Ukoliko će ove profesije biti iskorištene za samo jedan mali segment iz te komplicirane šire slike, ponekad je objema stranama teško prepoznati i uočiti da se radi o toj vrsti zlouporabe.

Pri edukaciji i podizanju razine svijesti, potrebno je voditi računa i uvažavati sve specifičnosti pojedinih podsektora unutar DNFBP sektora. U provođenju edukacije sudjeluju financijsko obavještajne jedinice, nadzorna tijela, komore te druga tijela uključena u prevenciju i borbu protiv pranja novca / financiranja terorizma.

Osim toga, kada je riječ o profesionalnim djelatnostima, njihova specifičnost je povjerljivost odnosa s klijentom i velik strah za njih predstavlja potencijalno narušavanje toga odnosa međusobnog povjerenja ukoliko će primjenjivati mjere i radnje propisane za sprječavanje pranja novca. Međutim, sprječavanje pranja novca je opća i globalno bitna činjenica koja nadilazi pojedinačne odnose. Radi se o zaštiti društva kao cjeline i odnos između pojedinaca ne bi smio predstavljati prepreku u tom smislu. S obzirom na to da postoji i zakonsko uporište koje im nalaže kada i u kojim situacijama treba provesti pojedinu mjeru i radnju, unatoč životnoj važnosti toga odnosa za profesionalne djelatnosti, odnos s klijentom dolazi ipak u drugi plan.

Isto tako, osim „apeliranja na savjest“ unutar sektora, potrebno je, dodatno ojačati i nadzor nad primjenom i provedbom sada već (u većini slučajeva) postojećih mjera i radnji koje su pripadnici DNFBP sektora dužni provoditi. Pri tomu, nadzorni mehanizmi trebaju imati striktno definiran pravni okvir i nadležnosti u nadzoru pojedinih sektora.

Također, treba naglasiti kako Preporuke FATF-a, Treća direktiva, a time i nacionalni propisi, inzistiraju na izdavanju i ažuriranju smjernica za što kvalitetniju primjenu i provedbu nacionalnih zakonodavstava koje mogu biti dobar alat koji obveznicima rješava nedoumice i olakšava primjenu i provedbu mjera za sprječavanje pranja novca.

FATF u svom dokumentu o DNFBP sektoru iz 2008. godine (DNFBPs in relation to AML/CFT, November 2008) naglašava da je cilj donošenja smjernica „eliminiranje bilo kakve konfuzije ili nerazumijevanja koje određeni dio DNFBP sektora može imati, posebno odvjetnici, računovođe, bilježnici i druge neovisne profesije u pogledu kontradikcija između profesionalne tajne i obveze obavješćivanja o sumnjivim transakcijama/osobama.⁷⁶

S ciljem pomoći zemljama pri izradi smjernica, FATF je u 2008. godine objavio (poštujući pozicije privatnog sektora) svoje Smjernice za primjenu principa teme-

---

⁷⁶ Brlić još 2005. godine u članku „Obveze, ovlasti i sankcije u propisima o sprječavanju pranja novca“, Računovodstvo i financije 51(2005), 6; str. 31-32. zauzima stav da Zakon o sprječavanju pranja novca ne kolidira sa zakonima koji propisuju osnovne odrednice djelovanja samostalnih profesija i struka, prvenstveno misleći na odvjetnike, bilježnike i porezne savjetnike, jer oni „isključivo u granicama zakona smiju poduzimati radnje u korist svoje stranke“.

ljenog na procjeni rizika u borbi protiv pranja novca i financiranja terorizma, za gotovo sve sektore unutar DNFBP (odvjetnike i bilježnike⁷⁷, kasina⁷⁸, računovođe⁷⁹, trgovce plemenitim metalima i dragim kamenjem⁸⁰, posrednike u kupoprodaji nekretnina⁸¹ i trastove⁸²) koje su dobra osnova tijelima na nacionalnim nivoima za donošenje istih.

Također, važno je da, i sami obveznici za svoje klijente, i nadzorna tijela za obveznike, razviju metode procjene i ocjene rizika koji je specifičan za određenu vrstu DNFBP sektora, kao i da razumiju sam pristup temeljen na procjeni rizika što će pomoći u uspješnijoj borbi protiv pranja novca i financiranja terorizma.

Bitan čimbenik je i suradnja svih uključenih u borbu protiv pranja novca koji streme istom cilju na nacionalnom i međunarodnom nivou uspostavom zajedničkih standarda, pružanjem pravne i druge pomoći te razmjenom informacija i iskustava i praćenjem trendova u području pranja novca.

---

77 <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/5/58/41584211.pdf>, str. 1-41.

78 <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/5/61/41584370.pdf>, str. 1-39.

79 <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/19/40/41091859.pdf>, str. 1-37.

80 <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/19/42/41012021.pdf>, str. 1-40.

81 <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/18/54/41090722.pdf>, str. 1-35.

82 <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/19/44/41092947.pdf>, str. 1-35.

Summary

NON-FINANCIAL SECTOR AND INDEPENDENT PROFESSIONS IN THE CONTEXT OF MONEY LAUNDERING PREVENTION

The main purpose of the paper is to point out on the importance of enhanced focus on the non-financial sector and independent professions in terms of preventing money laundering activities. The methods used in preparing this paper are: description, abstraction and concretization, comparison, induction and deduction. In this paper, the system of money laundering prevention within the Designated Non-Financial Business and Professions (DNFBP) has been presented. The basic concepts have been defined, international and domestic legal framework has been analyzed, typologies and effects of money laundering stated and the risk based approach in these sectors explained. Furthermore, the reasons that make the DNFBP sector highly exposed to activities of money launderers have been explained and possible measures for diminishing of interest of criminals for the DNFBP sector have been set forth.

Key words: non-financial sector, independent professions, money laundering, terrorism financing, risk based approach.

Zusammenfassung

NICHTFINANZIELLER SEKTOR UND FREIBERUFE IM KONTEXT DER GELDWÄSCHEREI

Diese Arbeit macht auf die Notwendigkeit der Verhinderung von Geldwäscherei seitens der Angehörigen der nichtfinanziellen Sektoren und der selbstständigen Berufe aufmerksam. In der Ausarbeitung wurden folgende Methoden verwendet: Deskription, Abstraktion, Konkretisierung, Vergleich, Induktion und Deduktion. Diese Arbeit stellt ein System der Verhinderung von Geldwäscherei in nichtfinanziellen Sektoren dar. Außerdem werden Grundbegriffe definiert, der internationale und nationale rechtliche Rahmen analysiert, Typologien und Auswirkungen der Geldwäscherei genannt und einer auf Risikobewertung basierender Zugang in den gegebenen Sektoren erklärt. Ferner werden auch Gründe für größere Anfälligkeit dieser Sektoren für Geldwäscherei angegeben, und Maßnahmen für die Reduzierung von kriminellen Aktivitäten in diesem Sektor dargestellt.

Schlüsselwörter: nichtfinanzieller Sektor, Freiberufe, Geldwäscherei, Terrorismusfinanzierung, Risikobewertung.

RIASSUNTO

IL SETTORE NON FINANZIARIO E LE LIBERE PROFESSIONI NEL CONTESTO DELL'ANTIRICICLAGGIO

RIASSUNTO: Il lavoro è stato scritto con l'intenzione di sottolineare la necessità di prestare maggiore attenzione all'antiriciclaggio con riguardo agli appartenenti al settore non finanziario ed alle libere professioni. Ai fini della redazione del contributo sono state usate le metodologie della descrizione, dell'astrazione e della concretizzazione; il metodo comparato, come pure la metodologia dell'induzione e della deduzione. Nel contributo viene esposto il sistema di antiriciclaggio per gli appartenenti al settore non finanziario e delle libere professioni. Vengono definite le nozioni elementari, si analizza il quadro giuridico internazionale ed interno, si indicano le tipologie e gli effetti del riciclaggio, come pure viene spiegato l'approccio fondato sulla valutazione del rischio nei settori in esame e si indicano le ragioni della maggiore esposizione di detto settore alle attività di coloro che riciclano denaro, ma anche le possibili misure ai fini di diminuire l'interesse dell'ambiente criminale nei confronti di questo settore.

Parole chiave: settore non finanziario, libere professioni, riciclaggio di denaro, finanziamento del terrorismo, valutazione del rischio.